

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag inom trygg och säker vård för barn och unga

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett förslag på åtgärdsprogram för trygg och säker vård för barn och unga i behov av stöd och hjälp från den sociala barn- och ungdomsvården. Åtgärdsprogrammet ska beskriva hur föreslagna åtgärder ska genomföras och spridas. Programmet ska ses som en långsiktig satsning i syfte att höja kvaliteten i den sociala barn- och ungdomsvården med särskilt fokus på trygghet, säkerhet och tillgänglighet inom ramen för detta område. En del av programmet ska bestå av en kompetenssatsning. Om Socialstyrelsen identifierar andra åtgärder som bedöms som viktiga för en trygg och säker vård för barn och unga i samhällsvård, ska Socialstyrelsen framföra detta.

För uppdragets genomförande får Socialstyrelsen använda 4 000 000 kronor under 2012. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m., anslagsposten 5 Övriga utvecklingsmedel. Medlen utbetalas engångsvis mot rekvisition ställd till Kammarkollegiet senast den 1 december 2012. Medel som inte används ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2013. Senast samma dag ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Rekvisition och redovisning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Förslaget till åtgärdsprogram ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 4 februari 2013 och hänvisa till det diarienummer som detta beslut har. Socialstyrelsen ska även redovisa kostnadsberäkningar för programmets genomförande. Delar av det åtgärdsprogram Socialstyrelsen föreslår kan innebära kostnader för andra aktörer under genomförandet av programmet under perioden 2013–2015. Socialstyrelsen ska i sådana fall, efter samråd med berörd aktör,

lämna en kostnadsberäkning. Samtliga kostnader ska rymmas inom den för uppdraget angivna ekonomiska ramen.

Ärendet

Den 13 september 2012 beslutade regeringen propositionen Stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10). I propositionen föreslår regeringen ändringar i bl.a. socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, som syftar till att stärka skyddet för barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. I propositionen gör regeringen bedömningen att det finns ett behov av fortsatt utvecklingsarbete inom en rad områden inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det nu aktuella uppdraget till Socialstyrelsen utgör ett led i detta.

Socialstyrelsen ska i framtagandet av åtgärdsprogrammet beakta pågående satsningar på området i syfte att använda befintlig kunskap och erfarenhet där detta är möjligt. Detta avser bl.a. det utvecklingsarbete som sker inom ramen för regeringens överenskommelser med Sveriges Kommuner och Landsting om en evidensbaserad praktik (dnr S2011/986/FST) och om att stärka barns rättigheter (dnr S2010/4938/SF).

Regeringen återkommer till berörda aktörer efter inkomna redovisningar med en bedömning av om föreslagna åtgärder ska genomföras.

Regeringen avser att avsätta cirka 100 000 000 kronor per år under perioden 2013–2015 samt cirka 60 000 000 kronor under 2016 för genomförandet av åtgärdsprogrammet under förutsättning att riksdagen beviljar fortsatta medel. Av dessa medel avses cirka 60 000 000 kronor per år under perioden 2013–2016 användas för en kompetenssatsning för socialsekreterare och chefer inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Närmare om uppdraget

1) Ökad trygghet, säkerhet och kvalitet inom samhällsvården

Regeringen har i propositionen Stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10) föreslagit flertalet nya bestämmelser för att öka tryggheten och säkerheten inom den sociala barn- och ungdomsvården. Regeringen betonar att den vård som ges ska vara av god kvalitet och bedömer att det som viktigt att utvecklingsarbetet inom detta område fortgår. Socialstyrelsens uppdrag inom detta delområde består i att utifrån en inledande analys ta fram förslag på åtgärder som ska bidra till att det i kommunerna utvecklas rutiner, strukturer samt ändamålsenliga verktyg för att trygga och säkra den sociala barn- och ungdomsvården. Detta kan avse tidig upptäckt av risker eller brister i vården och behandlingen, hur det är möjligt att förebygga att dessa brister och risker uppstår samt åtgärder för att sprida och analysera dessa lärdomar. De åtgärder Socialstyrelsen föreslår ska vara en vidareutveckling och

utvidgning av det tidigare regeringsuppdraget Program för trygg och säker vård. Den kunskap som finns hos andra myndigheter och organisationer ska tas tillvara i arbetet. Hänsyn bör även tas till hur några jämförbara länder arbetar för att barn och unga ska få en trygg och säker vård.

En viktig grund för att kunna utveckla den sociala barn- och ungdomsvården är kunskap om hur barnen och ungdomarna själva uppfattar vården. Socialstyrelsen ska därför föreslå hur brukarundersökningar för barn och unga i samhällsvård ska genomföras. För- och nackdelar med olika modeller ska belysas. Även eventuella skillnader mellan hur flickor och pojkar uppfattar vården ska belysas och analyseras inom ramen för dessa modeller.

2) Information och tillgänglighet

I propositionen Stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10) gör regeringen bedömningen att socialtjänstens verksamhet behöver bli mer känd och mer tillgänglig för alla barn och unga. Barns, ungas och föräldrars möjligheter att förstå vad som händer, kunna ta tillvara sin rätt och kunna påverka sin situation ska främjas genom lättillgänglig och begriplig information om bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU. Det är även viktigt för barn och unga att få lättillgänglig information om hur och var man kan få tillgång till skydd, stöd och hjälp.

Socialstyrelsen får därför i uppdrag att identifiera åtgärder som ska leda till att alla barn och unga känner till socialtjänstens ansvar och verksamhet. Inom ramen för detta område ska Socialstyrelsen ta fram förslag på en pedagogisk presentation av bestämmelserna i socialtjänstlagen och LVU som ska vara lättillgänglig för alla barn, unga och föräldrar. Presentationen ska utformas och kan lanseras som ”Barntjänsten på nätet”. Det är av stor betydelse att Barntjänsten finns på en hemsida där barn, unga och föräldrar lätt kan hitta den. En viktig del i arbetet bör vara att identifiera barn och ungas egna behov av kunskap.

Socialstyrelsen ska även identifiera åtgärder som syftar till att underlätta för och stimulera kommunerna att själva synliggöra sin verksamhet för barn och unga, t.ex. genom att informera i skolan eller i fritidsverksamheten. En viktig del i detta arbete är att identifiera åtgärder som bidrar till att barn och unga vid behov och på ett enkelt sätt, får veta hur de ska få kontakt med socialtjänsten. Detta gäller inte minst möjligheterna att komma i kontakt med socialtjänsten under kvällar och helger.

Socialstyrelsen bör även överväga hur frivilligorganisationers kunskap och kontakter kan komplettera eller vara en brygga till socialtjänsten. Detta avser både information om socialtjänstens ansvar och verksamhet

och hur man gör för att komma i kontakt med berörd socialtjänst. I uppdraget bör hänsyn tas till att såväl flickor som pojkar nås av informationen.

3) Vägledningar för anmälningar, möten och bedömning av barns utsagor

Regeringen har i propositionen Stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10) föreslagit en ny bestämmelse som innebär att socialtjänsten bör erbjuda barnet, den unge, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan om oro för barnet/den unge, ett gemensamt möte om det med hänsyn till barnets eller den unges bästa är lämpligt. Regeringen har dock bedömt att det behövs vägledning avseende hanteringen och bedömningen av anmälningar samt när det är olämpligt att erbjuda ett möte i samband med att en anmälningsskyldig gjort en anmälan till socialtjänsten. I situationer där det finns misstanke om att barnet eller den unge är utsatt för våld, hedersrelaterade brott, sexuella övergrepp eller andra brott mot sin person från någon närstående, kan det vara förenat med risker att hålla ett möte i ett tidigt skede. Regeringen anser även att det saknas tillräcklig kunskap och vägledning kring hur socialtjänsten ska bedöma vilken tyngd ett barns utsagor ska ges utifrån ålder och mognad.

Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram vägledningar för anmälningar och möten. Uppdraget omfattar även att utveckla innebörden av begreppen ålder och mognad vid bedömningar av barns utsagor och att ta fram en vägledning för detta.

4) Kompetensutveckling

Regeringen har i propositionen Stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10) gjort bedömningen att det är viktigt att satsa på kompetensutveckling i syfte att öka tryggheten och öka kvalitén inom den sociala barn- och ungdomsvården. Socialsekreterare som arbetar inom området har ett komplicerat och ansvarsfullt arbete. Arbetet med att säkerställa att barn och ungdomar inte far illa innebär ofta svåra bedömningar, som kan vara livsavgörande för de barn, ungdomar och föräldrar som berörs. Att socialsekreterare som arbetar med dessa uppgifter har tillräcklig kompetens och erfarenhet för att klara uppgifterna är angeläget, bl.a. med tanke på föräldrars och barns behov av rättssäkerhet och kvalitet i verksamheten. Att personal har lämplig utbildning och erfarenhet för att klara av sina arbetsuppgifter inom socialtjänsten är kommunens ansvar. Samtidigt har det kommit till regeringens kännedom att socialsekreterare har ett behov av ytterligare kompetensutveckling. Regeringen gör därför bedömningen att det bör tas fram underlag till en kompetenssatsning för att underlätta och stärka huvudmännens arbete inom detta område.

Flertalet socialsekreterare har socionomutbildning eller annan jämförbar utbildning. Socialstyrelsen bör överväga vilket behov det finns av ytter-

ligare kompetens för arbete inom den sociala barn- och ungdomsvården. Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen kartlägga vilka befintliga utbildningar som erbjuder relevant kunskap för arbete inom den sociala barn- och ungdomsvården, göra en behovsinventering bland de professionella och därefter lämna förslag på åtgärder som stärker kompetensen hos socialsekreterare och chefer inom den sociala barn- och ungdomsvården. Socialstyrelsen bör även överväga behovet av att verka för ökad och förbättrad handledning inom området.

Kompetensutvecklingen kan ske genom utbildningsinsatser inom olika delar av utbildningssystemet. Gör Socialstyrelsen bedömningen att det behöver tas fram en särskild utbildning ska myndigheten i ett första steg ta fram en kompetensbeskrivning av vad en sådan utbildning ska innehålla samt hur den kan anordnas. Den kunskap och erfarenhet som Socialstyrelsen fått via andra satsningar inom kompetensområdet ska tas tillvara.

För att stödja huvudmännens arbete med att utveckla personalens kompetens gör regeringen bedömningen att kompetenssatsningen ska innefatta ett prestationsbaserat bidrag. I Socialstyrelsens uppdrag ingår därför att föreslå hur ett sådant bidrag kan utformas. I uppdraget ingår även att föreslå hur kompetenssatsningen kan följas upp och utvärderas.

På regeringens vägnar

Maria Larsson

Cecilia Sköld Kordelius

Kopia till

Statsrådsberedningen/Samordningskanslierna
Justitiedepartementet/KRIM, PO, Å
Finansdepartementet/BA, KE, KLS
Utbildningsdepartementet/UH, UGV, JÄM, UC
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Kammarkollegiet